

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

У 2-х томах

Том 2. ХХ – початок ХХІ ст.

Підручник

2-ге видання перероблене і доповнене

Львів

«Новий Світ – 2000»

2020

ББК 66.1я73
УДК 32(09)(075.8)
I 90

Відтворення цієї книги або будь-якої її частини заборонено без письмової згоди видавництва. Будь-які спроби порушення авторських прав будуть переслідуватися у судовому порядку.

Рекомендовано до друку Вченими радами:

Львівського національного університету ім. Івана Франка (протокол № 13/12 від 30.12.2015 р.);
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол №10 від 03.11.2015 р.);

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол №6 від 24.10.2015 р.);

Національного університету «Острозька академія» (протокол 2 від 24.09.2015 р.);

Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова (протокол № 2 від 27.10.2015 р.);

Дніпропетровського університету імені А. Нобеля (протокол №8 від 10.11.2015 р.).

Рецензенти:

Горбатенко В. П. – доктор політичних наук, професор, заступник директора Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України;

Денисенко В. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії політичної науки Львівського національного університету ім. Івана Франка;

Круглашов А. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича.

I 90 Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. – Львів : «Новий Світ–2000», 2020. – Т.2.: ХХ – початок ХХІ ст. – 598 с.

ISBN 978-966-418-285-7

У підручнику проаналізовано генезу розвитку світової політичної думки – від її зародження до сьогодення. Представлено основні напрямки вивчення політичної проблематики, представлені мислителями різних історичних періодів. Значна увага приділена методологічним і доктринальним підходам до аналізу політичної проблематики у ХХ ст.

Для студентів-політологів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів, політичних діячів, а також для усіх, хто цікавиться політикою та політичною наукою й історією її еволюції.

ББК 66.1я73
УДК 32(09)(075.8)

ISBN 978-966-418-285-7

© Авторський колектив, 2020 ©
За заг. ред. Н. М. Хоми, 2020 ©
«Новий Світ – 2000», 2020

Авторський колектив:

Розділ 6.

- Тема 27. Політичні ідеї представників неоінституціоналізму – д-р політ. н., проф. **Пегреда Є. В.**
- Тема 28. Політичні ідеї представників феноменологічного підходу – канд. політ. н., доц. **Гомза І. А.**
- Тема 29. Політичні ідеї представників символічного інтеракціонізму – д-р політ. н., доц. **Гулай В. В.**, канд. іст. н., доц. **Малик І. Р.**
- Тема 30. Соціальний конструктивізм як методологія політичної науки – канд. політ. н., доц. **Угрин Л. Я.**
- Тема 31. Біхевіоралізм і постбіхевіоралізм у політичній науці. Постбіхевіоральна революція – д-р політ. н., проф. **Смола Л. Є.**
- Тема 32. Постмодерні підходи до аналізу політики – канд. політ. н., доц. **Гарбадин А. С.**
- Тема 33. Неомарксистський погляд на політику: критична науково-суспільна програма – канд. соціол. н., доц. **Литовченко А. Д.**, канд. соціол. н., доц. **Мурадян О. С.**
- Тема 34. Постмарксизм: суспільно-політичні ідеї і політико-прикладні моделі – д-р філос. н., проф. **Зінченко В. В.**
- Тема 35. Політичні концепції представників методології аналізу дискурсу – канд. політ. н., доц. **Тишкун Ю. Я.**
- Тема 36. Застосування системного аналізу в політології – д-р політ. н., проф. **Семігіна Т. В.**, канд. політ. н., доц. **Яковлев М. В.**
- Тема 37. Синергетична парадигма як методологічний підхід сучасної політичної науки – д-р політ. н., проф. **Юськів Б. М.**
- Тема 38. Аналітичний потенціал постсистемних теорій політики – д-р політ. н., проф. **Кривошеїн В. В.**
- Тема 39. Політичні ідеї представників теорії суспільного вибору – канд. н. з держ. упр., доц. **Лебедюк В. М.**
- Тема 40. Методологія «встановлення порядку денного» та її застосування у політичній науці – д-р політ. н., проф. **Климанська Л. Д.**
- Тема 41. Політика як знакова система. Перспективи використання семіотичної методології в сучасному політологічному дискурсі – канд. юрид. н., доц. **Павлишин О. В.**

Розділ 7.

- Тема 42. Політичні ідеї представників неолібералізму – канд. політ. н., доц. **Полянська В. Ю.**
- Тема 43. Політичні ідеї представників неоконсерватизму – д-р політ. н., проф., засл. працівник освіти України **Бабкіна О. В.**
- Тема 44. Політична доктрина міжнародної соціал-демократії – д-р політ. н., проф. **Романюк О. І.**
- Тема 45. Політичні ідеї представників італійського фашизму та німецького націонал-соціалізму – д-р політ. н., проф. **Мілова М. І.**, канд. політ. н. **Дмитрашко С. А.**
- Тема 46. Політичні ідеї представників націоналізму – канд. політ. н. **Родик Г. Ю.**
- Тема 47. Політичні ідеї представників фемінізму – канд. політ. н., доц. **Ярошенко В. М.**, канд. політ. н. доц. **Ворчакова І. Є.**
- Тема 48. Суспільно-політичні аспекти релігійних доктрин сучасності – канд. політ. н.,

доц. **Геник М. А.**

Тема 49. Політичні підходи представників екологізму – д-р політ. н., проф. **Марчук В. В.**, канд. політ. н. **Голуб'як Н. Р.**

Тема 50. Політичні ідеї представників доктрини комунізму – д-р політ. н., проф. **Северинюк В. М.**

Тема 51. Політичні ідеї представників ліворадикальних політичних течій і рухів – д-р політ. н., проф. **Вільчинська І. Ю.**, канд. політ. н., доц. **Рева Т. С.**

Тема 52. Політичні ідеї представників популізму – канд. іст. н., доц. **Козирев О. С.**, канд. іст. н., **Козирева М. Е.**

Розділ 8.

Тема 53. Підходи представників світ-системного аналізу до політики – д-р соціол. н., проф. **Кутуєв П. В.**, д-р політ. н., проф. **Алексєєнко І. В.**

Тема 54. Політичні ідеї представників геополітичних стратегій – канд. політ. н., доц. **Лепська Н. В.**

Тема 55. Підходи представників футурологічних концепцій до політики – канд. політ. н., доц. **Кандюк О. Б.**

Тема 56. Політичні ідеї представників безпекознавства – д-р філос. н., проф. **Дзьобань О. П.**, д-р політ. н., доц. **Хома Н. М.**

ЗМІСТ

Розділ 6. Методологічні підходи до аналізу політичного у XX – XXI століттях	14
Тема 27. Політичні ідеї представників неінституціоналізму	14
27.1. Неінституціоналізм як теоретичний підхід до вивчення політики	14
27.2. Історичний інституціоналізм (Ч. Тіллі, Т. Скокпол)	17
27.3. Неінституціоналізм раціонального вибору (К. Шепсл, Е. Остром, Б. Вейнгаст та ін.)	20
27.4. Нормативний (Дж. Марч, Й. Олсен), соціологічний (У. Скотт, Дж. Мейер, П. ДіМаджіо, У. Пауел) та інші напрями неінституціоналізму	22
27.5. Концепції інституційної динаміки (Д. Норт, С. Гантінгтон, Р. Скаанінг, В. Меркель) та моделі інституційних змін	25
Тема 28. Політичні ідеї представників феноменологічного підходу	32
28.1. Специфіка феноменології у контексті методології суспільних наук	32
28.2. А. Шюц про феноменологічний аналіз соціальних процесів	35
28.3. К. Шмітт: у пошуках «політичного»	38
28.4. Е. Фьогелін: сума проти гностицизму	40
28.5. К. Лефор: демократія та провалля	42
28.6. С. Кровелл: політичний актор і світ	44
Тема 29. Політичні ідеї представників символічного інтеракціонізму	48
29.1. Дослідницька методика символічного інтеракціонізму як теоретико-методологічного напрямку дослідження політичної сфери	48
29.2. Суспільство, соціальні групи та індивіди крізь призму «органічного» підходу Ч. Х. Кулі	50
29.3. Теорія символічної інтеракції Дж. Г. Міда як основна для розвитку ідеології неолібералізму	51
29.4. Концептуалізація символічного інтеракціонізму в роботах Г. Блумера	54
29.5. Соціальна взаємодія в дослідженнях Г. П. Беккера	56
29.6. Символьні форми рольової поведінки як фундамент соціодраматургійного підходу Е. Гофмана	56
29.7. Теорія символічної дії К. Д. Бурка	58
29.8. Візії групової дії та соціального контролю Т. Шибутані	58
Тема 30. Соціальний конструктивізм як методологія політичної науки	62
30.1. Філософські витоки конструктивістської парадигми	62
30.2. Сучасний етап розвитку конструктивізму (Е. фон Глазерсфельд, П. Ватцлавік, Ж. Піаже, Дж. Келлі та ін.). Основні ідеї та течії	65
30.3. Еволюція методологічних принципів соціального конструктивізму	69
30.3.1. Теорія соціального конструювання реальності П. Бергера і Т. Лукмана	69
30.3.2. Структуралістський конструктивізм П. Бурд'є	74
30.3.3. Системний (операціональний) конструктивізм Н. Лумана	76
30.4. Соціальний конструкціонізм та його версії (К. Джерджен, Р. Харре, Б. Девіс, Дж. Шоттер, Дж. Кітсьюз, П. Ібарра, В. Кронен та ін.)	79
30.5. Наукові рефлексії соціального конструктивізму в політичній науці	84

Тема 31. Біхевіоралізм і постбіхевіоралізм у політичній науці.	
Постбіхевіоральна революція	91
31.1. Вплив біхевіоралізму та постбіхевіоралізму на розвиток політичної науки. Загальна характеристика методологічного підходу.....	91
31.2. Чиказька школа. Погляди Ч. Меріама та Г. Лассуела.....	94
31.3. Постбіхевіоралізм у політичній науці. Дослідницькі підходи Д. Істона.....	99
31.4. Постбіхевіоральна революція.....	100
Тема 32. Постмодерні підходи до аналізу політики.....	107
32.1. Постмодерна дослідницька стратегія: політологічний вимір.....	107
32.2. Ж.-Ф. Ліотар про критику метанаративів.....	109
32.3. Концепція деконструкції Ж. Дерріди.....	111
32.4. Інтерпретація мікрофізики влади М. Фуко	113
32.5. Ж. Бодрійяр про симулятивний характер політики.....	115
32.6. Політичний потенціал номадологічного та шизоаналітичного проектів Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі.....	117
32.7. Психоданаліз Ж. Лакана: специфіка політологічної експлікації.....	120
32.8. Критика «постідеологічності» суспільства С. Жижеком.....	122
32.9. Революційний лінгвопсиходаналіз Ю. Крістєвої.....	123
Тема 33. Неомарксистський погляд на політику:	
критична науково-суспільна програма	128
33.1. Витоки неомарксизму. Загальна характеристика неомарксистського підходу до аналізу політики.....	128
33.2. Передвісники неомарксизму: А. Грамші, Г. Лукач та М. Ліфшиць.....	130
33.3. Неомарксизм Франкфуртської школи	135
33.4. Песимістичний марксизм М. Горкхаймера	137
33.5. Дослідження авторитаризму Т. Адорно.....	139
33.6. Одновимірне суспільство та «Велика Відмова» Г. Маркузе.....	140
33.7. Радикальний гуманізм Е. Фромма.....	142
33.8. Політична критика Н. Чомскі	144
33.9. Значення неомарксистського підходу до аналізу політики для подальшого розвитку політичної науки.....	145
Тема 34. Постмарксизм: суспільно-політичні ідеї і політико-прикладні моделі.....	148
34.1. Постмарксизм: світоглядні взаємозв'язки та ідейна спадковість	148
34.2. Соціально-політичні та соціально-економічні ідеї представників постмарксизму.....	151
34.3. Постструктуралістський напрям постмарксизму (Е. Лакло і Ш. Муфф).....	152
34.4. Соціально-психоданалітичний постмарксизм (А. Бадью, С. Жижек та ін.)	153
34.5. «Антитрудовий» постмарксизм (Р. Курц та об'єднання «Криза»).....	157
34.6. Лібертарний комунітарний постмарксизм (лібертарний комунітаризм).....	158
34.7. Деліберативний постмарксизм	163
34.8. Субсидіарний постмарксизм.....	165
34.9. Глобалістика постмарксизму	167
34.10. Значення ідей постмарксизму для сучасної політичної думки	171

Тема 35. Політичні концепції представників методології аналізу дискурсу	174
35.1. Дискурс-аналіз як метод дослідження політики: сутність, характеристика й особливості застосування	174
35.2. Особливості аналізу владного дискурсу у М. Фуко	176
35.3. Дискурс у семіотиці Р. Барта	177
35.4. Дискурс в комунікативній теорії Ю. Габермаса.....	180
35.5. Дискурс гегемонії у представників Ессекської школи (Ш. Муфф, Е. Лаклау).....	181
35.6. Критичний дискурс-аналіз Т. ван Дейка.....	183
35.7. Дискурс і символічний капітал у П. Бурд'є.....	185
Тема 36. Застосування системного аналізу в політології	190
36.1. Становлення теорії систем (О. Богданов, Л. Бергаланфі). Базові поняття теорії систем	190
36.2. Формування теоретичних моделей політичної системи у 50-60-ті рр. XX ст. (Т. Парсонс, Д. Істон)	193
36.3. Розвиток структурно-функціональних поглядів на політичну систему у 60-ті рр. XX ст. (Г. Алмонд, К. Дойч).....	196
36.4. Урізноманітнення системних підходів до розуміння політики у 70-80-х рр. XX ст. (Р. Джоунс, Н. Луман)	201
36.5. Трансформація поглядів на політичні системи у 1990-2000 рр. (Ж. Блондель, Е. Хейвуд)	203
Тема 37. Синергетична парадигма як методологічний підхід сучасної політичної науки	209
37.1. Синергетична парадигма як новий рівень мислення та досліджень у політичній науці	209
37.2. Ідеї та теорії-«предтечі» синергетики (космогонічні уявлення древніх, філософські побудови Заходу і Сходу, Р. Декарт, І. Кант, Г. Сковорода, Ф. Ніцше, О. Шпенглер, А. Тойнбі, К. Ясперс, П. Сорокін, Ч. Дарвін)	210
37.3. Джерела сучасних самоорганізаційних концептуалізацій (Л. фон Бергаланфі, У. Р. Ешбі, Н. Вінер, Х. фон Ферстер, І. Пригожин, Г. Хакен, М. Ейген)	213
37.4. «Глобалізація» розвитку концепції синергетики (Л. Лесков, І. Пригожин, І. Стенгерс, П. Бак, В. Стьопін)	216
37.5. Онтологія синергетики як загальнонаукового теоретичного конструкта (І. Пригожин, Г. Хакен, Р. Том, С. Курдюмов).....	218
37.6. Особливості використання політичною наукою синергетичної парадигми	223
Тема 38. Аналітичний потенціал постсистемних теорій політики.....	230
38.1. Загальна характеристика постсистемних теорій політики	230
38.2. Девелопменталістський підхід до аналізу політики.....	231
38.2.1. Політичні підходи представників економічної девелопменталістської традиції (В. У.Росту).....	232
38.2.2. Концептуальні підходи представників політичної девелопменталістської традиції (Д. Е. Аптер, А. Г. Франк).....	233

38.3. Теорії політичних мереж (Р. Родес, Дж. Річардсон, Г. Джордан, Т. Бьорцель)	235
38.4. Постсистемні інтерпретації політики у постмодерністському дискурсі (П. Бурд'є, Р.Д. Патнам, Е. Гіденс)	239
38.5. Теорія багатоскладного суспільства (Дж. С. Фернівалл, А. Лійпгарт, Г. Екштейн, К. Гірц)	242
Тема 39. Політичні ідеї представників теорії суспільного вибору	248
39.1. Вплив теорії суспільного вибору на розвиток політичної науки. Загальна характеристика політичних ідей представників теорії суспільного вибору	248
39.2. Генезис нової політичної економії. Політичні ідеї Дж. Б'юкенена	249
39.3. Раціоналізація електорального вибору. Теорія «медіанного виборця» Е. Даунса	251
39.4. Логіка колективних дій М. Олсона	252
39.5. Теорема неможливості К. Ерроу	254
39.6. Позитивна політична теорія В. Райкера	256
39.7. Еволюція інституцій колективної дії у працях Е. Остром	257
39.8. Значення теорії суспільного вибору для подальшого розвитку політичної науки	259
Тема 40. Методологія «встановлення порядку денного» та її застосування у політичній науці	263
40.1. Передумови виникнення теорії встановлення «порядку денного»	263
40.2. М. Мак-Комбс і Д. Шоу: формулювання гіпотези «встановлення інформаційного порядку денного»	265
40.3. Емпіричні дослідження ефекту «встановлення порядку денного»	267
40.4. Експерименти із «встановленням порядку денного» (Ш. Ієнгар, Д. Кіндер)	269
40.5. Соціологічна лінія дослідження «порядку денного»	271
40.6. Політика і політичний «порядок денний» у підходах Е. Роджерса, Дж. Діарінга та Дж. Кінгдона	273
40.7. Другий рівень визначення «порядку денного» (Т. Гітлін, Р. Ентман)	275
40.8. Формування «порядку денного» на міжнародній арені (С. Дж. Лівінгстон, С. Ротман)	278
40.9. Встановлення «порядку денного» як електоральна технологія	280
Тема 41. Політика як знакова система. Перспективи використання семіотичної методології в сучасному політологічному дискурсі	285
41.1. Семіотика як методологічний підхід до аналізу політичного	285
41.2. Формування семіотико-політичних ідей в античну та середньовічну епохи	288
41.3. Становлення семіотики як галузі знань і методологічної парадигми політичних досліджень	291
41.4. Уявлення про знаковість на зламі XIX-XX століть та їх значення для розвитку новітньої семіотики політики	293

41.5. Витоки та специфіка творчості представників тартусько-московської семіотичної школи	297
41.6. Семіотико-політичні ідеї у творчості мислителів ХХ століття	298
Розділ 7. Основні доктринальні підходи до вивчення політичної дійсності у ХХ-ХХІ століттях	305
Тема 42. Політичні ідеї представників неолібералізму	305
42.1. Передумови виникнення неолібералізму як політичної ідеології. Основоположники реформістського лібералізму	305
42.2. Становлення соціального лібералізму. Кейнсіанство	307
42.2.1. Формування соціал-реформістського крила ліберальної політичної думки	307
42.2.2. Внесок кейнсіанства у розвиток соціального лібералізму	308
42.2.3. Неоліберальні погляди Дж. К. Гелбрейта	310
42.2.4. Паризька (французька) школа неолібералізму	311
42.3. Німецька школа неолібералізму. Ордолібералізм	312
42.3.1. В. Ойкен і Фрайбурзька школа	312
42.3.2. Неоліберальні погляди А. Мюллер-Армака	314
42.3.3. Л. Ерхарт – теоретик і практик соціального лібералізму	315
42.4. Радикальні течії неолібералізму	316
42.4.1. Внесок Чиказької школи в теорію та практику американського неолібералізму. Монетаризм	316
42.4.2. Австрійська школа неолібералізму	317
42.4.3. Ультралібералізм і лібертаризм. «Мінімальна держава» Р. Нозіка	318
42.4.4. «Анархокапіталізм» М. Ротбарта та теорія нонцентралізму Р. Нефа	319
Тема 43. Політичні ідеї представників неоконсерватизму	323
43.1. Неоконсервативна політична ідеологія: зміст, умови виникнення, представники-засновники	323
43.2. Соціальна база неоконсервативної ідеології	326
43.3. Основні принципи економічної та соціальної політики неоконсерваторів	328
43.4. Неоконсервативна концепція суспільно-політичного розвитку М. Тетчер	332
43.5. Погляди Ф. А. фон Гаєка на проблеми етатизму й економічної свободи	333
43.6. Теорія «освіченого консерватизму» Г.-К. Кальтенбруннера	335
Тема 44. Політична доктрина міжнародної соціал-демократії	341
44.1. Історичні витоки та основні етапи розвитку політичної доктрини соціал-демократії	341
44.2. Ідейний розкол у міжнародному соціалістичному робітничому русі на зламі ХІХ та ХХ століть. Поява реформізму	342
44.3. Е. Бернштейн – фундатор ідеологічних основ сучасної соціал-демократії	343
44.4. Центризм як проміжна течія в міжнародному соціалістичному робітничому русі	345
44.5. Міжнародна соціал-демократія між світовими війнами	348
44.6. Доктрина демократичного соціалізму Соціалістичного Інтернаціоналу	351
44.7. Новітній етап розвитку міжнародної соціал-демократії	352

Тема 45. Політичні ідеї представників італійського фашизму та німецького націонал-соціалізму	359
45.1. Вплив суспільно-політичних трансформацій в Німеччині та Італії після Першої світової війни на зародження політичних доктрин фашизму та націонал-соціалізму	359
45.2. Інтелектуальні джерела: пошук моделі державного розвитку в творчості О. Шпенглера, М. ван ден Брука, Е. Юнгера	360
45.3. Політико-правові погляди К. Шмітта: держава, закон і «расова спільнота».....	364
45.4. Дж. Джентіле про тоталітарний характер фашизму, роль і місце вождя у фашизмі.....	366
45.5. Політичні погляди Б. Муссоліні: зміст фашизму.....	367
45.6. Політичні погляди А. Гітлера: зміст націонал-соціалізму.....	369
45.7. Політична міфологія А. Розенберга	371
45.8. Расові теорії Г. Гюнтера та Л. Ф. Клауса	373
45.9. Спільне та відмінне в політичних ідеях націонал-соціалізму і фашизму	375
Тема 46. Політичні ідеї представників націоналізму.....	378
46.1. Національна проблематика: місце в сучасній історії політичної думки	378
46.2. Історична еволюція та сучасні наукові школи націоналізму	380
46.3. Ідеологія політичного сіонізму (Т. Герцль)	382
46.4. Афроамериканський націоналізм (М. Гарві, С. Бріггс, М. Літл, М. Л. Кінг, «Чорні пантери»).....	384
46.5. Антиколоніальний націоналізм (Р. Тагор, М. К. Ганді, К. Нкрума, В. Дюбуа, Л. С. Сенгор, Ф. Фанон).....	387
Тема 47. Політичні ідеї представників фемінізму.....	395
47.1. Феміністичний підхід як складова історії політичної думки	395
47.2. Історичні витoki формування сучасного феміністичного доктринального підходу	397
47.3. Зародження та формування феміністичних теорій.....	401
47.4. Суфражизм як «перша хвиля» фемінізму (Е. Гольдман, К. Цеткін, О. Колонтай та ін.)	404
47.5. Фемінізм «другої хвилі» (неофемінізм, сучасний фемінізм) (С. де Бовуар)	410
47.6. Ліберальний фемінізм «другої хвилі» (Б. Фрідан, С. Окін, Дж. Річардс)	412
47.7. Соціалістичний (З. Айзенстайн, Дж. Мітчелл, О. Брайєн, А. Янг) і марксистський фемінізм (У. Прокоп, В. Брайсон, Н. Фолбр) як ідеологічний напрям «другої хвилі» фемінізму	413
47.8. Радикальні теорії фемінізму «другої хвилі» (С. Файєрстоун, К. Міллет, А. Р. Дворкін).....	416
47.9. Психоеаналітичні підходи до проблеми нерівності статей (Дж. Мітчелл, Н. Чодороу, Д. Діннерстайн).....	418
47.10. Ідеологічні засади культурного фемінізму (К. Гіллган, М. Дейлі, А. Р. Дворкін).....	420
47.11. Сепаратистський фемінізм (М. Фрай).....	422

47.12. Постколоніальні феміністичні ідеї (Ч. Моханті, С. Саху).....	422
47.13. «Третя хвиля» фемінізму (Р. Уолкер, С. Фалуді, А. Менегетті).....	424
Тема 48. Суспільно-політичні аспекти релігійних доктрин сучасності.....	430
48.1. Зародження концепції християнської демократії в енцикліках Льва XIII.....	430
48.2. Засудження тоталітарних режимів у суспільно-політичних творах Пія XI.....	433
48.3. Проблема справжнього миру у політичних концепціях римо-католицької церкви (Бенедикт XV, Пій XI, Пій XII, Іоан XXIII) та інших християнських церков(М. Л. Кінг).....	435
48.4. Питання прогресу людства у концепції Павла VI.....	438
48.5. Трансформаційні процеси сучасного світу в оцінці Іоана Павла II.....	439
48.6. Глобальні проблеми людства в інтерпретації Бенедикта XVI і Франциска....	443
Тема 49. Політичні підходи представників екологізму.....	449
49.1. Загальна характеристика доктринального вчення екологізму. Світоглядні засади та концептуальні параметри взаємодії людини і природи.....	449
49.2. Екоцентризм та біоцентризм екологічної філософії (О. Леопольд, Дж. Лавлок, А. Швейцер).....	451
49.3. Політичні ідеї глибинного та соціального екологізму (А. Несс, Д. Формен, Дж. Мандера, У. Р. Каттон, М. Букчин).....	453
49.4. Біорегіональний та феміністичний напрями екофілософії (П. Берг, Р. Десмон, К. Сейл, Дж. Додж, Ф. Добоні).....	455
49.5. Етична концепція прав тварин (П. Сінгер, Т. Ріган).....	457
49.6. Еволюція та партизація екологічного руху.....	458
Тема 50. Політичні ідеї представників доктрини комунізму.....	462
50.1. Поняття комунізму та його немарксистські теоретики.....	462
50.2. Ленінський етап розвитку комунізму.....	464
50.3. Комуністично-революційна доктрина в інтерпретації Л. Троцького, К. Лібкнехта, Р. Люксембург.....	466
50.4. Сталінізм і сталінщина.....	468
50.5. Комуністично-радянська доктрина керівників КПРС післясталінського періоду: М. Хрущов, Л. Брежнєв, Ю. Андропов, М. Горбачов.....	470
50.6. Погляди теоретиків єврокомунізму, маоїзму, геваризму. Ідеї «чучхе».....	473
Тема 51. Політичні ідеї представників ліворадикальних течій і рухів.....	479
51.1. Загальна характеристика ліворадикальних політичних ідей.....	479
51.2. Посткласичний анархізм як етап історичної еволюції анархічних поглядів у XX–XXI століттях.....	481
51.3. Радикальні наслідки реалізації ліворадикальних ідей Мао Цзедуна (Пол Пот, Хо Ши Мін).....	483
51.4. Субкоманданте Маркос як символ антиглобалізму та радикалізації лівих рухів Латинської Америки.....	485
51.5. Антиколоніальні ідеї та рухи за права чорношкірого населення (Е. Сезер, С. Джеймс, Х. П. Ньютон).....	487
51.6. Філософія А. Горза (Хірша) та А. Негрі як відображення сучасних тенденцій у поглядах європейських лівих радикалів.....	491

Тема 52. Політичні ідеї представників популізму.....	497
52.1. Загальна характеристика феномену популізму.....	497
52.2. Фермерський популізм (Г. Джордж, І. Доннеллі, М. Е. Ліз, Т. Е. Уотсон, Дж. Б. Уівер).....	499
52.3. Політична ідеологія апризму. Політичні погляди А. де ла Торре.....	501
52.4. Політичні погляди Ж. Д. Варгаса.....	503
52.5. Політична доктрина Х. Д. Перона. Популізм Л. Карденаса.....	505
52.6. Політичні ідеї У. Чавеса.....	508
52.7. Засади популізму в сучасних європейських країнах. Східноєвропейські популісти (О. Лукашенко, В. Жириновський).....	509
Розділ 8. Концептуальні підходи до аналізу глобального розвитку та міжнародної політики.....	516
Тема 53. Підходи представників світ-системного аналізу до політики.....	516
53.1. І. М. Валерстайн – засновник світ-системного аналізу.....	517
53.2. А. Г. Франк: між розвитком недорозвитку та світовою системою.....	520
53.3. Світ-системна перспектива в інтерпретації Г. Дерлуг'яна.....	522
53.4. Світ-системний аналіз в інтерпретації Дж. Аррігі.....	524
53.5. Світ-системний аналіз С. Аміна.....	525
Тема 54. Політичні ідеї представників геополітичних стратегій.....	531
54.1. Геополітика як самостійна наука у дослідженні та стратегуванні світоустрою.....	531
54.2. Парадигми простору як підгрунтя геополітики. Закони геополітики.....	533
54.3. Апологія «суходільної могутності» в традиційній європейській геополітиці.....	534
54.3.1. Концепція «життєвого простору» Ф. Ратцеля.....	534
54.3.2. Учення про державу як географічний організм Р. Челлена.....	536
54.3.3. Німецькоцентрична геополітика К. Гаусгофера.....	537
54.3.4. Теорія «номосів» К. Шмітта.....	538
54.3.5. Гуманоцентричність французької геополітики (Ж. Ансель, В. де ла Блаш, А. Деманжон).....	540
54.4. Апологія «морської могутності» в теоріях класиків англо-американської геополітики.....	542
54.4.1. Концепція морської могутності А. Мехена.....	542
54.4.2. Теорія Хартленда Г. Маккіндера.....	544
54.4.3. Теорія Римленда Н. Спайкмена.....	545
54.5. Еволюція західної геополітики (середина ХХ ст. – початок ХХІ ст.).....	547
54.5.1. Ревізія європейської геополітики (Ж. Атталі, А. де Бенуа, Й. Галтунг, Й. фон Лохаузен, К. Террачано, Ж. Тіріар).....	547
54.5.2. Особливості англо-американської геополітики (З. Бжезінський, С. Гантінгтон, В. Кірк, Г. Кіссінджер, С. Коен, Д. Мейніг).....	551
Тема 55. Підходи представників футурологічних концепцій до політики.....	560
55.1. Виникнення та становлення політичної футурології.....	560
55.2. Політико-технічні прогнози Е. Тоффлера.....	561

55.3. Концепція «ендизму» Ф. Фукуяма.....	564
55.4. Цивілізаційна футурологія С. Гантінгтона.....	566
55.5. Гуманістична футурологія О. Флехгейма.....	570
55.6. Концепція інформаційного суспільства в політичній футурології (Й. Масуда, М. Кастельс, Дж. Нейсбітт, М. Маклюен).....	572
55.7. Місце та значення футурології у сучасній науці.....	578
Тема 56. Політичні ідеї представників безпекознавства.....	581
56.1. Джерела історії політичної думки з безпекознавства.....	581
56.2. Безпекознавча проблематика у вченнях стародавніх мислителів.....	582
56.3. Погляди на проблеми безпеки представників політичної думки XVII-XIX століть	585
56.4. Основні підходи до осмислення проблеми безпеки у XX столітті	590